

Tallinna Rootsi-Mihkli KOGUDUSE AJALEHT

Nr 22, detsember 2011

*Rõõmsaid jõulupühi ja head uut aastat
soovib Rootsi-Mihkli kogudus!*

Peapiiskopi läkitus kogudustele jõulupühadeks ja uueks aastaks 2012

Johannese evangeelium kõneleb Jeesuse sünnist kui valgusest, mis paistab pimeduses. Küllap mõistame, et jutt on millestki, mida vajame sisemiselt, mis ei sõltu tehnilisest progressist, hõõglambist või säästupirnist, mis puudutab meie hinge. Hingevalgust ülistavad poeedid ja analüüsivad psühholoogid, sellest on saanud mõiste meie kõnekeeles. Mida see tähendab?

Küllap midagi endastmõistetavat ja üldinimlikku. Lihtsalt headuse hetke. Igatsust headuse järele. Headuse kogemist ja jagamist. Usku headuse võitu ja võimu ka keset kõikehävitavat pimedust. Mitte üksnes kosmiline chaos ega juhus pole pime, seda on ka kaose ja kurjuse meelevallas olev inimene. Inimene, kes on kaotanud oma sihi, mõtte ja näo. Apostel Pauluse sõnadega: „Meiegi olime kord arutud, sõnakuulmatud, eksijad, orjates mitmesuguseid himusid ja lõbusid, elades kurjuses ja kadeduses, olime vihaalused ja vihkasime üksteist.” (Tt 3:3)

Valgus pole üksnes romantiline kujund. Valguse vajadus kasvab välja reaalse tajust, äratundmisest, et sarnaselt elule pole headuski viimselt meie endi meelevallas, meie tegude tunnus ja tulemus. Headuse olemus ja eetilise imperatiiv ulatub meist kaugemale, on meist väljaspool. Tõeliselt hea saab olla vaid Jumal. Ja apostel jätkab: „Kui aga Jumala, meie Päästja heldus ja inimesearmastus ilmus, siis ta päästis meid mitte meie õiguse tegude tõttu, mida me nagu oleksime teinud, vaid oma halastust mööda.” (Tt 3:4–5)

Jõulusündmuse vabastav vägi seisneb Jumala teos, tema headuse ja halastuse ilmsiks saamises Jeesuse Kristuses. „Sest nõnda on Jumal maailma armastanud, et ta oma ainusündinud Poja on andnud, et ükski, kes temasse usub, ei hukkuks, vaid et tal oleks igavene elu,” kirjutab evangelist Johannes (Jh 3:16). Kogu Jeesuse isik, tema eeskuju, ohvrisurm ja ülestõusmine on selle eluandva armastuse väljendus ja allikas. On mõistetavat, et jõulud täidavad inimsüdamed headuse ja armastusega, mis ülevoolava karikana ajendab heategudele.

Kas pole see õnne stardipakk ja ühiskonna ülim siht? Kujutlegem maad, kus ükski isa või ema ei hülga oma last, kus abikaasade vahel valitseb truudus ja perekonnas hoolimine ja usaldus, kus ausus on au sees ning kainus ja väärikus hinnas, kus ligimest austatakse ja abivajajale ulatatakse käsi. Headus ei eelda suuri investeeringuid, uusi makse, karmimaid seadusi, tõhusamat järelevalvet. Headuse eeldus on hingevalgus, uus ellusuhtumine, ennatsalgavus ja julgus seista vastu hoolimatusele ja ülekohtule.

Uue aasta juhtmõtteks on pühakirja sõnad: „Ära lase kurjal võitu saada enese üle, vaid võida sina kuri heaga” (Rm 12:21). Headus võib tunduda nõrkusena, kuid ainsana on tal vägi hoida ja õnnestada elu. Jõuluvalguses oleme kõik kutsutud headuse käskjalgadeks – eestpalvetajateks, lohutajateks, julgustajateks, teenäitajateks, toetajateks, rõõmustajateks. Headuse abimeeste suurimaks vabakonnaks on kristlaskond. Olge selle eest südamest tänatud! Üle kõige aga tänagem Issandat, sest tema on hea, ja tema heldus kestab igavesti!

Õnnistatud jõulupühi ja algavat 2012. Issanda aastat soovides
Andres Pöder, peapiiskop

JULKINKEN

N. L. meenutusi Rubnult

Berensi vanaperemees (“garda”) Peter oli haige. Mõni nädal tagasi oli ta endale kirvega põlve löönud. See oli tugev löök. Algul lamas ta ühe päeva voodis. Kui aga verejooks oli seiskunud ja suurem valu kadunud, otsustas ta mitte enam näidata oma jõuetust, ega kauem lamada. Ta tõusis üles ja lonkas mõned päevad, kuid põletik haavas sundis teda uuesti voodisse heitma. See 60-aastane põhjamaa hiiglane ei olnud kunagi varem oma elus kogenud mingit haigust. Nüüd pidi ta lebama voodis oma vaevadega.

Jõuluõhtul külastasin teda nagu tavaliselt. Kui ma lõpuks tõusin hüvastijätuks, küsis ta, kas ma ei tahaks jääda veel natukeseks ajaks ja näha, millal “kinken” tuleb.

“Kinken” oli Ruhnu laste jõuluvana. Olin enne jõulu kuulnud tema kohta palju huvitavaid jutte. Olin rõõmus, et nüüd oli võimalus saada temaga lähemalt tuttavaks.

Enne “kinkeni” tulekut pidi tulema “julgås”. Tavaliselt tuli ta jõulusauna ning lapsed kartsid teda veidi, kuna tal oli ka vits käes. Iga laps pidi ütleva peast luuletuse. See, kellel läks meelest ära, sai vitsa ja kuulis, et “kinken” talle ei tulegi. Kellel luuletused olid hästi selged, said kiita ja lubaduse, et “kinken” tuleb varsti ilusate kinkidega.

Sel ajal, kui ma olin “garda” juures, oli pererahvas jõulusaunas. Kui nad saunast tagasi tulid, pidi varsti tulema “kinken” koos jõulukinkidega kahele väikesele pojapapsele – Elisabetile ja Lihl-Peterile. Kuid tingimisel, et “julgås” oli nendega rahule jäänud. Kui uks avanes, oli “garda” esimene küsimus, mida “julgås” oli öelnud laste kohta. Siis jutustas Peter säravate silmadega, et ei tema ega ka Elisabet ei saanud kordagi vitsa. Nad oskasid oma luuletusi suurepäraselt ja olid tublid (“duchtit prächtit”).

Ja “kinken” tuligi. Oma pika takuse habemega ja pahupidi pööratud mantliga astus ta sisse üle lävepaku. Aeglaselt ja suursuguselt kõndis ta üle jämedalt hõõveldatud põranda. Ühes käes oli tal korv ning teises õlevihk. Tugeva, äikesemürinale sarnaneva häälega tahtis ta kõigepealt kuulda laste luuletusi. Lihl-Peter deklameeris aeglaselt ja ühetooniliselt laste palvet Jumalale: “Gud som haver barnen kär...” Ainult väike värin tema hääles näitas selle hetke tõsidust. Samal ajal otsisid tema silmad uudishimulikult korvi, milles olid kingitused.

Kui “kinken” oli saanud vastused oma küsimustele, manitses ta lapsi olema alati virgad ja lahked. Seejärel andis ta neile mõlemale osa oma korvi sisust.

Olin ka ise väga huvitatud “kinkeni” kingitustest. Seal olid nukud, koogid ja ka üks suupill. Olin nii vaimustatud kogu sellest toredusest, et lausa võpatasin, kui Lihl-Peter noolena minust mööda ukse poole tormas. Ta haaras “kinkeni” käest õlevihu ja viis selle uhkelt, nagu kuningas, oma õele.

Tavaliselt tuli õlevihku alati hoolikalt jälgida. Kui “kinken” viis selle endaga kaasa, siis viis ta ka jõulud kaasa. Kui aga õlevihk jäi alles, jäid ka jõulud alles. Õled tuli kohe laotada põrandale laiali ja need pidid jääma sinna kolmeks pühaks.

Jõulukinkidega said lapsed mängida seni, kuni õled olid põrandal. Ööl enne neljandat jõulupüha, kui lapsed juba magasid, viis “kinken” need ära. Järgmisel jõuluõhtul olid need jälle sama uued ja armsad nagu eelmisel aastal. Paljudes taludes olid olemas jõulukingid, millega juba mitmed põlvkonnad olid edasi kandnud jõlurõõmu laste seas.

Isegi vana Peter unustas sellel õhtul oma valud. Arvatavasti oli lastelaste rõõm see, mis suutis temal sel hetkel unustada oma vaeva. Või tuli talle meelde aeg, kui ta ise oli Lihl-Peter ja võis haarata õlevihu “kinkeni” käest.

*Rubnu uus Püha
Maarja-Magdalena
kirik saab 2012.
aastal 100-aastaseks.*

Naissaarel, laupäeval 17. juulil 2011

Täna oleme Naissaarel. Saarel on pikk ajalugu - ta asus Tallinna lähedal Tallinna lahes ning oli kaetud paksu metsaga. Saare elanikud elatusid kalapüügist, lootsimisest ja meresõidust.

Põllumajandusega saarel üldiselt ei tegeldud, kuna pinnaseks olid seal liiv, kruus, kivid ja mets. Teravilja, kartulit, kapsast jne. saadi tavaliselt mandri põllumeestelt, vahetades seda merest püütud kala vastu.

1070. aasta paiku oli saare nimeks TERRA FEMINARUM – naiste maa.

Umbes 1250. aastatel oli Taani merekaartidel saare nimeks Narigeth.

Aastal 1219 sai Eesti Taani provintsiks ning sellest ajast on meil ka Taani kuninga aed. Alates 1297 kasutati Naissaare metsa meremärgiks purjetamisel Tallinnasse. Metsaraie oli suurel osal Naissaarest keelatud.

Rootsi ajal, 1680. aasta paiku, oli saarel 9 taluomanikku.

Peale Karl XII lüüasaamist Poltaava lahingus algas saarel katk ja nälg ning saar oli aastani 1748 inimtühi. Seejärel asus saarele elama kaks perekonda – Luther ja Åhman. Kuid peagi tuli saarele elanikke lisaks ka teistelt saartelt ja mandrilt. Nad elatusid kalapüügist, lootsimisest ja hülgepüügist.

Põhjaneemes ja Lõunakülas olid varem ka kalameeste kabelid, kuid peale uute asukate saabumist 18. sajandil olid need juba lagunened. 1856. aastal pühitseti sisse Püha Maria kabel Vallimäel ning 4 aastat hiljem ehitati kabeli juurde uus kool.

Elu saarel jätkus rahulikult kuni 20. sajandini. Siis algasid Põhja-Euroopas rahutud ajad ning Venemaa hakkas ehitama saarele kaitsarajatisi. Ehitati kitsarööpmeline raudtee, parateid ja hiigelsuured kahurid.

Esimese maailmasõja puhkedes olid saare u 350 elanikku sunnitud kodust lahkuma. Sõja-aastatel oli puudus toidust, tööst ning ei tegutsenud ka kool. Paljud pered lahkusid Soome, Rootsi ning noored suundusid üle maailma laiali.

Peale Eesti iseseisvumist 1918. aastal tulid elanikud saarele tagasi ja hakkasid uuesti kalastama. Tallinnas oli vajadus kalade järele – vajati räime, kilu ja turska.

1856. aastal ehitatud kabeli olid venelased maha põletanud ja nii hakati tegema korjandusi uue ehitamiseks. Uus kirik pühitseti 1938. aastal ja

nagu varemgi, Tallinna Püha-Mihkli kiriku osana. Juba 18. sajandist alates olid naissaarlased kuulunud Rootsi Püha-Mihkli kogudusse.

20 aasta jooksul peale sõda kolisid Naissaarele ka eestlastest perekonnad ja ehitasid sinna majad. 1940. aastal olid naissaarlased uuesti sunnitud saarelt lahkuma, kuna Punaarmee asutas Naissaarele, Osmussaarele ja Pakri saartele oma baasid.

Seoses arreteerimistega ja mobiliseerimistega 1941. aasta suvel muutus olukord viletsaks, kuid sügisel toimus saksa okupatsioon ning 82 inimest tuli saarele tagasi.

Kui 1943. aastal Punaarmee oli jälle teel tagasi Eesti poole, laadisid naissaarlased oma isiklikud asjad kalapaatidesse ja võtsid suuna Rootsi ja Soome poole. Mõned jäid kohale ja organiseerisid transporti Rootsi.

Veebruaris 1944 jäi saar uuesti inimitühjaks. Saar jäi järgmiseks 50 aastaks suletud sõjaväebaasiks.

Kui meil 1990. aastatel tekkis taas võimalus saart külastada, ei olnud ühtegi elumaja alles. Ainult kirik, sõjaväe "Kasiino". Metsas olid suured sõjaväelaod, barakid ja prügihunnikud. Surnuaed oli üles kaevatud. Kirik oli alles, kuid väga halvas olukorras – ilma katusega, akendeta ja sisustusega. Praegu restaureerime kirikut nii korjanduste kui ka mujalt saadud vahendite eest.

1930. aastatel elas saarel u 280 inimest, lisaks u 100-200 eesti sõjaväelast (k.a. pered). Need kohalikud sõjaväelased valvasid sadamat, majakat, raudteed ja kaitserajatisi.

Margit Rosen Norlin

*Naissaare Püha Maarja
kabel 18. oktoobril 2011*

Väike-Pakri kabeli juures 26. juunil 2011

Just täna, kui me oleme kogunenud siia Väike-Pakrile jumalateenistust pidama, peetakse Kõkaril, Ahvenamaa saarestikus, Püha Franciscuse päeva. Arholma saarelt Roslageni rannikul väljus palverändurite paat, et sõita üle Ahvenamere Kõkarile. See kokkulangevus viib mu mõttet esivanematele, kes kord tulid Soome Uusimaale ja sealt edasi Pakri saartele.

Võibolla on sellest 900 aastat, kui tuldi seda teed Rootsist Uusimaale. Aga Pakrile tulid nad aastal 1345, seega 666 aastat tagasi. See on meil teada ürikutest, mis räägivad meile, et Suur Pakri saare kasutusõigus läks sellel aastal rootslastele. Sel ajal ühendasid ja liitsid siinset Pakri lahe ümbrust Soome Uusimaaga, mis tol korral oli rootslastega asustatud, Padise kloostri tsisterlaste mungad.

Seda sõiduteed on Pakri rootslased kindlasti ka kasutanud vastupidises suunas, võib-olla ehk ka siis, kui nad käisid mõisniku ülekohtu vastu Rootsi kuningalt abi otsimas. Aga ka muus kontekstis. Mu oma vaarisa võeti kinni ja pandi Kastelholmi kindlusse, kui ta Krimmi sõja ajal oli soolaveo asjus teel Rootsi.

Täpselt aasta tagasi, kui Rootsi-Mihkli kogudus õnnistas siin sisse vastselt restaureeritud kabelitorni, sündis see 70 aasta mälestuseks, mil nimetatud rootslaste järglased sunniti Pakri saartelt lahkuma. See võõras võim, mille varjus viidi 70 aastat tagasi läbi hirmsaid kuritegusid Eesti rahva vastu, oli aasta varem kinnitanud oma jala sõjaväebaaside näol muuhulgas Pakri saartele. Pakrilased hajutati mitmesuguste ajutiste ulualustuste vahel sugulaste ja tuttavate juurde Kurkses, Vihterpalus, Riguldis. Kolmandik elanikke oli turvaliselt Rootsis, kuhu neil õnnestus pääseda oktoobris 1940. Õnneks ei tabanud saatuslikud küüditamised 14. juunil 1941 ühtegi pakrilast, kuid 13 noort meest mobiliseeriti Venemaale, kellest tagasi tuli vaid 2.

Meie, 2/3 pakrilastest, kel ei Rootsi pääseda õnnestunud, pöördusime tagasi saartele niipea kui kommunistid ja venelased 1941. aasta hilissuvel sakslaste poolt Eestist välja tõrjuti. Jõudumööda püüdsime saartel elu jälle taastada, mis ei osutunud valitseva sõja olukorra tõttu sugugi kergeks ja

mõtted rändasid üha sagedamini Rootsi, kus suur osa meie naabritest ja sugulastest siis viibisid. Kui siis punavägi 1944. aastal oli jälle tagasiteel Eestisse, mõistsime, et meie päevad saartel olid loetud ja haarasime kinni võimalusest pääseda Rootsi. 14. augustil väljusime silla juurest siin sellel saarel, ja alustasime teed Rootsi.

Nüüd ei ole meid enam palju. Järele jäänud on kõigest 40 inimest, kes on siin saartel sündinud ja elanud. Ja kõige noorem saab järgmisel aastal 70-aastaseks. Lähitulevikus oleme siit maisest maailmast kõik kadunud.

Avaldan tänu kõigile, kes on meil aidanud restaureerida kabelivaremeid Pakri saartel. Need varemed saavad olla meile ja kõigile meie vanematele ja esivanematele, kes kunagi on siin asunud, väärikad mälestusmärgid. Ja mind rõõmustab, et Tallina Rootsi-Mihkli kogudus, mille alla saared on kuulunud aastast 1897, austab Pakri saari oma suveväljasõitudega ja korraldab siin jumalateenistusi.

Arnold Lindgren

Suur-Pakri kabeli juures 6. augustil 2011

Aastal 2010 alustas Pakri Ühing korjatud annetuste abiga Suur-Pakri kabeli varemete konserveerimist.

Annetusi on teinud:

Rootsi Kunigas Carl XVI Gustaf läbi Sihtasutuse Gustaf VI Adolphi fond
Rootsi kultuuri heaks, Kuninglik Patriootiline Selts Rootsis,
Riksföreningen Sverigekontakt, Rootsi Vähemusrahvuste
Kultuurinõukogu Eestis ja üksikisikud ning Pakri saarte elanike
järeltulijad.

Aastal 2011 restaureeriti torn, millele paigaldati algse risti koopia.

Algset risti eksponeeritakse tulevikus kabelis.

Töid projekteeris ettevõtte Rändmeister OÜ Juhan Kilumetsa juhatusel.
Töid Teostas Palk Projekt OÜ. Konsultandina oli Pakri Ühingule abiks
Lea Stroh Täheväli

Suur-Pakri iidne puukabel põles maha aastal 1890. Saare luterlastest talupojad otsustasid ehitada uue kivist kabeli.

Seda tehti vaatamata Vene õigeusu kiriku kangekaelsele vastupanule. Mõisnik von Rammi abiga saavutati konsistooriumi ja ka kubermanguvalitsuse luba.

Projekti tegi arhitekt Nikolai Tamm.

Kabeli õnnistas 13. juulil 1897 sisse Rootsi-Mihkli koguduse õpetaja J. W. Gustafsson, kuid Vene õigeusu kiriku käsul kabel suleti ja selle ukсед keerati lukku.

Suur-Pakri talupojad kirjutasid oma murest keisrinna Alexandrale ja palusid abi.

Abi saabus juba kolme nädala pärast ja kabel avati uuesti.

1897. aastast kuulusid Pakri saared Tallinna Rootsi-Mihkli koguduse alla.

1939. aastal sundis Nõukogude Liit Eesti valitsust loovutama saared sõjaväebaaside rajamiseks ja elanikud saadeti saarelt 1940. aastal minema. Saksa okupatsiooni ajal 1941-1944 pöördusid inimesed saarele tagasi, kuid viibimine seal jäi lühiajaliseks.

1944. aastal lahkus rahvas pealetungiva Punaarmee eest saarelt Rootsi ja Pakri saared jäid kuni 1990. aastate alguseni Nõukogude sõjaväe kätte.

Okupatsiooniaastatel Suur-Pakri kabel lagunes, alles jäid ainult varemed.

1991. aasta suvel võisid pakrilased Suur-Pakri kabeli varemete juures jälle maale astuda ja külastada esimest korda pärast Teist Maailmasõda oma esivanemate saart.

Tallinn, juulis aastal 2011

EELK Tallinna Rootsi-Mihkli koguduse nimel

Toomas Lilienberg, juhatuse esimees

Stockholm, juulis aastal 2011

Pakri Ühingu nimel

Arnold Lindgren, juhatuse esimees

Einar Mählberg, Pakri Saarte Kabelite Mälestusfondi toimkond

*Suur Pakri kabel pärast
torniristi pühitsemist ja
mälestuskapsli sissemüürimist.*

AEG KIIRELT KAOB

*AEG HETKEGI PAIGAL EI PÜSI
AINA KUHUGI KIIRE ON TAL
RUTATES MÖÖDUNUD KEVAD JA SUVI
PUUDELT LEHED VIIND SÜGISETUUL*

*AEG KAOB JA KAASA VIIB
KÕIK RÕÕMUD JA MUREDKI
ÜHE AASTA TA JÄLLE IGAVIKKU VIIND
JA KAASA TOOND ADVENDI*

*TAAS IMELINE JÕULUAEG
KUUSEOKSTEL KÜÜNLASÄRA
SEE ON SUUR ARMUAEG
AEG UNUSTADA VAEN JA LEPPIDA ÄRA*

*AEG IIALGI EI VÄSI
ÕPI KALLIKS PIDAMA AEGA
ARMAS RÄNDAJA ENDALT SA KÜSI
MILLEKS ANTUD SULLE SEE AEG*

Helme Tint

2011. aasta piltides

*Naissaare kirikupäev
17. juulil*

*Väike-Pakri kirikupäev
26. juunil*

*Rootsi ja Eesti
kultuuriministrite
külaskäik 18. oktoobril*

Rootsi-Mihkli kogudus tänab trükitootuse eest:

 FÖRSAMLINGS-
FÖRBUNDET r.f.

